

«Αινιγματικές παραλλαγές»

τον Ερίκ-Εμμανουέλ Σμιτ από τη Νέα Σκηνή του ΘΟΚ

Μετάφραση: Μαριλένα Γεωργιάδη. Σκηνοθεσία: Φαίδρος Στασίνος.

Σκηνικά-κοστούμια: Γιώργος Χιώτης. Φωτισμοί: Γιώργος Κουκουμάς.

Παίζουν: Σπύρος Σταυρινίδης, Αχιλλέας Γραμματικόπουλος

ΚΑΙΡΟ έχει να συναντήσω κείμενο που να διακρίνεται από τέτοια ομορφιά όπως το θεατρικό του Γάλλου θεατρικού συγγραφέα Ερίκ-Εμμανουέλ Σμιτ. Μέσα του συνυπάρχουν πολλά λογοτεχνικά είδη. Αν χαλαρώσουμε την προσοχή μας προς την πλοκή του έργου, το κομψοτέχνημα του κειμένου θα σκορπίσει σε δεκάδες χάντρες σύγχρονης ευφυούς ποίησης, ερωτικής, φιλοσοφικής, υπαρξιακής. Όμως και η πλοκή έχει χωριστή αξία και γοητεία. Ναι μεν η επίμονη αναφορά στο θρίλερ και έργο μυστηρίου αποτελεί επικοινωνιακό τρικ αυτών που υπογράφουν την παραγωγή, αλλά από τα προαναφερμένα είδη ο Σμιτ δανείζεται και υιοθετεί το απρόβλεπτό του της επόμενης κίνησης και τις ανατρεπτικές καμπές. Το έργο είναι και παιχνίδι παρά την απέραντη σοβαρότητά του, παιχνίδι-παζλ, όπου και τα δυο πορτρέτα των ηρώων, και οι δυο ιστορίες της ζωής τους δεν «μαντεύονται», αλλά κτίζονται μπροστά στα μάτια μας ψηφίδα-ψηφίδα. Οι «Αινιγματικές παραλλαγές» είναι και δοκίμιο πάνω στο θέμα του έρωτα. Οι πράξεις και οι σχέσεις του ερωτικού τριγώνου δικαιολογούνται, συσχετίζονται, εξηγούνται με τη λογική του έρωτα, κάτι που δεν είναι οξύμωρο σχήμα για τον Σμιτ. Το έργο είναι και μεταμοντέρνο λογοτεχνικό πείραμα, όπου ο συγγραφέας παίζει με όλα τα είδη που αναφέραμε, αναμειγνύοντας αισθητικές και βρίσκοντας δική του συνισταμένη. Η αφοπλιστική τρυφερότητα συλλειτουργεί στο κείμενο με το καλά κρυμμένο χιούμορ, η προκλητικότητα δεν αποκλείει τη θλίψη.

Όλα μαζί κάνουν το έργο του Ερίκ-Εμμανουέλ Σμιτ καταπληκτικό θεατρικό. Πώς εκμεταλλεύτηκε ο ΘΟΚ τη μεγάλη ευκαιρία για μια σημαντική παραγωγή; Κατά πόσο μπόρεσαν ο σκηνοθέτης της παράστασης Φαίδρος Στασίνος και οι ηθοποιοί Σπύρος Σταυρινίδης και Αχιλλέας Γραμματικόπουλος να γίνουν αγωγοί της συγγραφικής ιδιοφυΐας του Σμιτ;

Μια εμβόλιμη σκέψη, αν επιτρέπεται. Άραγε θα μπορούσε να υπάρχει τέτοιος όρος όπως η «υποκριτική πυκνότητα»; Το χρειάζομαι για να εκφράσω την έννοια της προσωπικότητας ενός υποκριτή, η οποία μπορεί μερικές φορές να είναι υπερβολικά έντονη, υπερβολικά «πυκνή», υπερβολικά «συγκεκριμένη» έτσι που να επισκιάζει τον ενσάρκωνόμενο χαρακτήρα. Υπάρχουν, λοιπόν, ηθοποιοί, που διαθέτοντας αναμφισβήτητο απόλυτο υποκριτικό βάρος, έχουν αυτή την «πυκνή ύλη» που ευνοεί τις αδρές γραμμές, τις πλατιές πινελιές στη σκηνική τους παρουσία, αλλά

δεν προσφέρεται για την απόδοση ψιλοδουλεμένων λεπτομερειών, συναισθηματικών ημιτόνων, ψυχολογικών αποχρώσεων.

Προσπαθώ να περιγράψω τη σχέση της υποκριτικής ιδιοσυγκρασίας του Σπύρου Σταυρινίδη και του ήρωά του συγγραφέα Άμπελ Ζνόρκο. Το παίξιμο του Σταυρινίδη-αδρό, σχεδόν επιθετικό, όχι μόνο προς το συνομιλητή του, όπως στην αρχή προστάζει το κείμενο, αλλά προς τον ίδιο τον ήρωά του, προς τον ίδιο το λόγο. Ξεκινώντας (χωρίς να είχα διαβάσει το κείμενο) από την αίσθηση ότι ο Σταυρινίδης κάνει εντυπωσιακή δουλειά, σε λίγο έπιασα τον εαυτό μου να προσπαθεί να ακούσει τα λόγια του κειμένου χωρίς από το παίξιμό του, να διακρίνει το Ζνόρκο πίσω από τη φιγούρα του ηθοποιού. Όταν πια συνάντησα το Ζνόρκο εκτός σκηνής, διαβάζοντας το κείμενο, γνώρισα καλύτερα το διανοούμενο, τρωτό, μοναχικό, απαρηγόρητο ήρωα.

Ο Αχιλλέας Γραμματικόπουλος είναι κατ'εμένα πιο «αραιός» στη σκηνή, δηλαδή, δεν επιβάλλει στο θεατή την προσωπικότητά του τόσο έντονα, όσο ο Σταυρινίδης. Αλλού αυτό μπορεί να είναι ελάττωμα, π.χ. στις περιπτώσεις που χρειάζονται έντονα πλακάτ χρώματα, στις περιπτώσεις που οι ρόλοι δεν «βγαίνουν» χωρίς σκληρό και αδρό περιγράμμα. Στο έργο του Σμιτ η «λανθάνουσα» προσωπικότητα του ηθοποιού ήταν ταιριαστή με την αινιγματική φιγούρα του Ερίκ Λάρσεν. Τίποτα το έντονο, τίποτα το οφθαλμοφανές, τίποτα το σίγουρο, ούτε ο σκοπός της παρουσίας του στο χώρο του έργου, ούτε η ιδιότητά του, ούτε καν η σεξουαλική του ταυτότητα. «Μέσω» του Γραμματικόπουλου φτάναμε πιο εύκολα στην κειμενική ύλη, ο ηθοποιός, ως λιγότερο «πυκνός», στάθηκε αγωγός του λόγου.

Ο Γιώργος Χιώτης έφτιαξε το ζωτικό χώρο του Ζνόρκο αληθοφανή, αλλά ταυτόχρονα τρωτό, ανασφαλή, αναθέτοντας τη λυρικότητα και την υπαρξιακή θλίψη σ'ένα κομμάτι βόρειου ουρανού.

Ο Φαίδρος Στασίνος, ο σκηνοθέτης, φαίνεται γοητευμένος από το έργο. Επιβάλλει αρκετά αργό ρυθμό αφήνοντας τις στροφές της πλοκής να ξαφνιάζουν το θεατή χωρίς σκηνοθετικούς υπερτονισμούς. Αλλά δεν λαμβάνει ιδιαίτερα υπόψη το μουσικό ρυθμό που κρύβει μέσα το κείμενο, την επιμονή του συγγραφέα στις αναφορές στις «Αινιγματικές παραλλαγές» του Εντουαρντ Έλγκαρ, δεν καταφέρνει να «αναγκάσει» τους ηθοποιούς του να μεταβάλλονται με μια λεπτή σταδιακή διαδικασία να ξετυλίγουν το σταδιακά αίνιγμα, να περιπλέκουν τα μοτίβα τους, όπως αυτό συμβαίνει στη μουσική του Έλγκαρ. ●